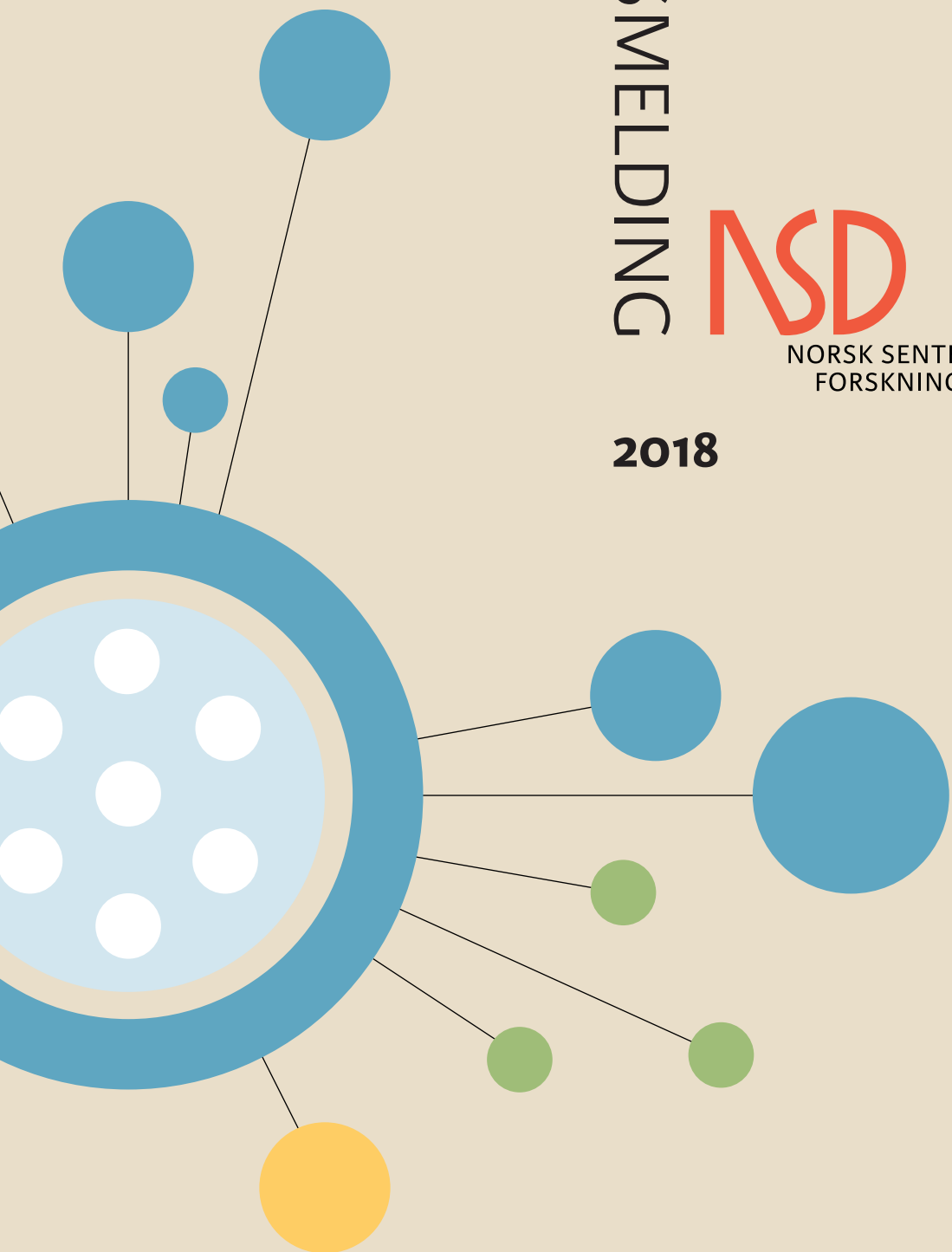


ÅRSMELDING

NSD

NORSK SENTER FOR
FORSKNINGSDATA

2018



INNHold

Formål og organisering	4
Arkivering, kuratering og tilgjengeliggjøring av data	5
Statistikk om høgre utdanning og forskning	10
Personverntjenester	11
NSDs digitaliseringsprogram	13
Microdata.no	13
NSD API gir integrering med sektoren	17
Digitalisering av personverntjenester	21
Opplæring, kurs og rådgiving	23
Prosjekter	24
Aktører som vi samarbeider med	27
Styre, råd og utvalg	29
Regnskap	34
Organisasjonskart	43

FORMÅL OG ORGANISERING

NSD er et nasjonalt arkiv og senter for forskningsdata. Oppdraget er å sikre åpen og enkel tilgang til forskningsdata, og forbedre mulighetene for empirisk forskning gjennom et bredt tilbud av data og støttetjenester.

Tilgang til data er kjernen i moderne forskningsinfrastruktur. Grunnverdien i NSD er at forskningsdata er et kollektivt gode som skal deles. Prinsippet om åpen tilgang, likebehandling og deling av forskningsdata har vært styrende for NSDs virksomhet siden starten i 1971.

NSD er et verktøy for forskning og skal tilby tjenester som frigjør ressurser og kapasitet for utøvende forskning. Målet er å gi forskere tilgang til data med minst mulig juridiske, økonomiske og praktiske hindringer. NSD utarbeider løsninger som senker terskelen for å lagre og dele data – løsninger som sikrer at forskningsdata blir oppbevart for fremtiden, og som gir effektive og sikre muligheter for deling av data.

Digitalisering av NSDs tjenester har høy prioritet, både for å gi bedre løsninger til sluttbrukerne, for å effektivisere arbeidsprosesser internt og for å sikre integrasjon med andre aktører i sektoren.

Samarbeid med andre tjenesteleverandører og aktiv deltakelse i prosjekter for å utvikle forskningsinfrastrukturer, både nasjonalt og internasjonalt, er en forutsetning for å sikre state of the art løsninger for sektoren. NSD følger de internasjonale FAIR-prinsippene for forskningsdata: Findable, Accessible, Interoperable, Reusable.

ORGANISERING

NSD er et aksjeselskap eid av Kunnskapsdepartementet. NSD har om lag 100 ansatte fordelt på tre fagavdelinger og administrative støttetjenester. Høsten 2018 ble det foretatt en omorganisering av avdelingene og de administrative støttetjenestene med mål om forenkling og samordning av funksjoner. Vigdis Kvalheim tiltrådte 15. august 2018 som administrerende direktør da tidligere direktør Bjørn Henriksen gikk av med pensjon. Stillingen er konstituert for en periode på to år.

SAMARBEID

NSD samarbeider med flere institusjoner både nasjonalt og internasjonalt for å levere best mulig tjenester til forsknings- og utdanningsmiljøene. Slik bidrar vi til oppbygging og utvikling av nordisk, europeisk og internasjonal forskningsinfrastruktur, med særlig fokus på samfunnsvitenskap, humaniora og helsefag.

ARKIVERING, KURATERING OG TILGJENGELIGGJØRING AV DATA

NSD har arkivert og formidlet forskningsdata i snart 50 år. NSD forvalter en verdifull og stadig voksende portefølje av datasamlinger. Samlingene omfatter alt fra fra store internasjonale prosjekter, som European Social Survey, til datafiler fra enkeltforskere, og større datasamlinger bygget opp og utviklet på bakgrunn av etterspørsel fra sektoren.

Eksempler på forskningsdata hos NSD

ESS European Social Survey	NOVA/OsloMet ACCESS Life Course	SSB Store utvalgs- undersøkelser	NOVA/OsloMet Ungdata	SSB Registerdata microdata.no
Regionaldata- basen	ISSP International Social Survey Programme	Skolevalg og Skolevalg- undersøkelsene	Data om det politiske system	TØI Den nasjonale reisevane- undersøkelsen
Forvaltnings- databasen	DBH Utdannings- statistikk	Kirkerådet Kirke-data- basen	UiB/NORCE Norsk medborgerpanel	Menings- målings- arkivet

LANGTIDSKURATERING AV FORSKNINGSDATA

Datasamlingene hos NSD varierer både når det gjelder typer av data, kompleksitet og omfang, og krever ulik tilnærming for å sikre data i et langtidsperspektiv. Data som arkiveres hos NSD tilføres merverdi gjennom en grundig og kontinuerlig kurateringsprosess.

Når NSD får inn nye data, enten det er til en større eksisterende datasamling, eller et datasett fra en enkeltforsker, går data gjennom ulike sjekkpunkter både når det gjelder det tekniske og om data inneholder personopplysninger. Videre sørger vi for at datamaterialet er dokumentert på en måte som sikrer at forskere som skal bruke data får den informasjonen de trenger. NSD bruker kjente standarder for metadata som DDI og Dublin Core for at metadata skal være maskinlesbare.

Kuratering av forskningsdata er en kontinuerlig prosess der man til enhver tid sørger for at dokumentasjon og data er oppdatert, enten det skyldes retting av feil eller tilgang til ny dokumentasjon. En viktig

del av kurateringen er å legge til rette for at nye data som kommer inn kan kobles til eksisterende data, og dermed øke verdien både på nye data, og på det som allerede finnes i arkivet.

Kuratering betyr også tilrettelegging av data for å gjøre det enklere for forskere å utnytte datamaterialet. Et eksempel er European Social Survey, en omfattende samling av spørreundersøkelser, der forskeren kan lage sitt eget nye datasett basert på valg av land, årstall og spørsmål/variabler. Dette har gjort det langt enklere å analysere endringer over tid og på tvers av land, og er blitt svært godt mottatt av forskningsmiljøene.

Sentraladministrasjonsundersøkelsene er et annet eksempel der NSD jobber for å gjøre data lett tilgjengelig, og for å kunne analysere data over tid. Ansatte i sentraladministrasjonen har fått spørsmål om arbeidsformer, personell og beslutningsprosesser. Undersøkelsen startet i forbindelse med Maktutredningen i 1976, og har vært gjennomført hvert tiende år etter det – senest i 2016 – og gir dermed unik anledning til å analysere endring over tid.

Et hovedprinsipp er at tilgangen til data skal være så åpen som mulig, og så lukket som nødvendig. For datasett som har tilgangsbegrensning publiseres metadata slik at datamaterialet blir synliggjort og gjenfinnbar. Data og metadata er tilgjengelig via API-er, og kan dermed høstes og integreres med andre systemer.

Teknologiutviklingen i prosjekter som RAIRD og NORDi har gitt oss nye muligheter for å tilrettelegge data fra komplekse datasamlinger, og for å kunne se ulike samlinger i sammenheng. Ny teknologi gir også nye muligheter for gode løsninger for å finne og få tilgang til data fra NSD.

NSDS DATAHÅNTERINGSPLAN

En datahåndteringsplan er et viktig verktøy for langtidslagring av data. Den skal bidra til at forskningsdata kan håndteres lovlig, strukturert og sikkert, og at data kan lagres, gjenbrukes og forstås i fremtiden.

Siden oppstarten i oktober er det opprettet vel 800 datahåndteringsplaner gjennom NSDs verktøy.

Uninett Sigma2 har laget et tilsvarende verktøy for datahåndteringsplaner og vi samarbeider med dem for å samkjøre våre løsninger. Vi har en felles nettside som peker videre til våre respektive tjenester for datahåndteringsplaner og arkivering.

NSD SERTIFISERT MED CORE TRUST SEAL

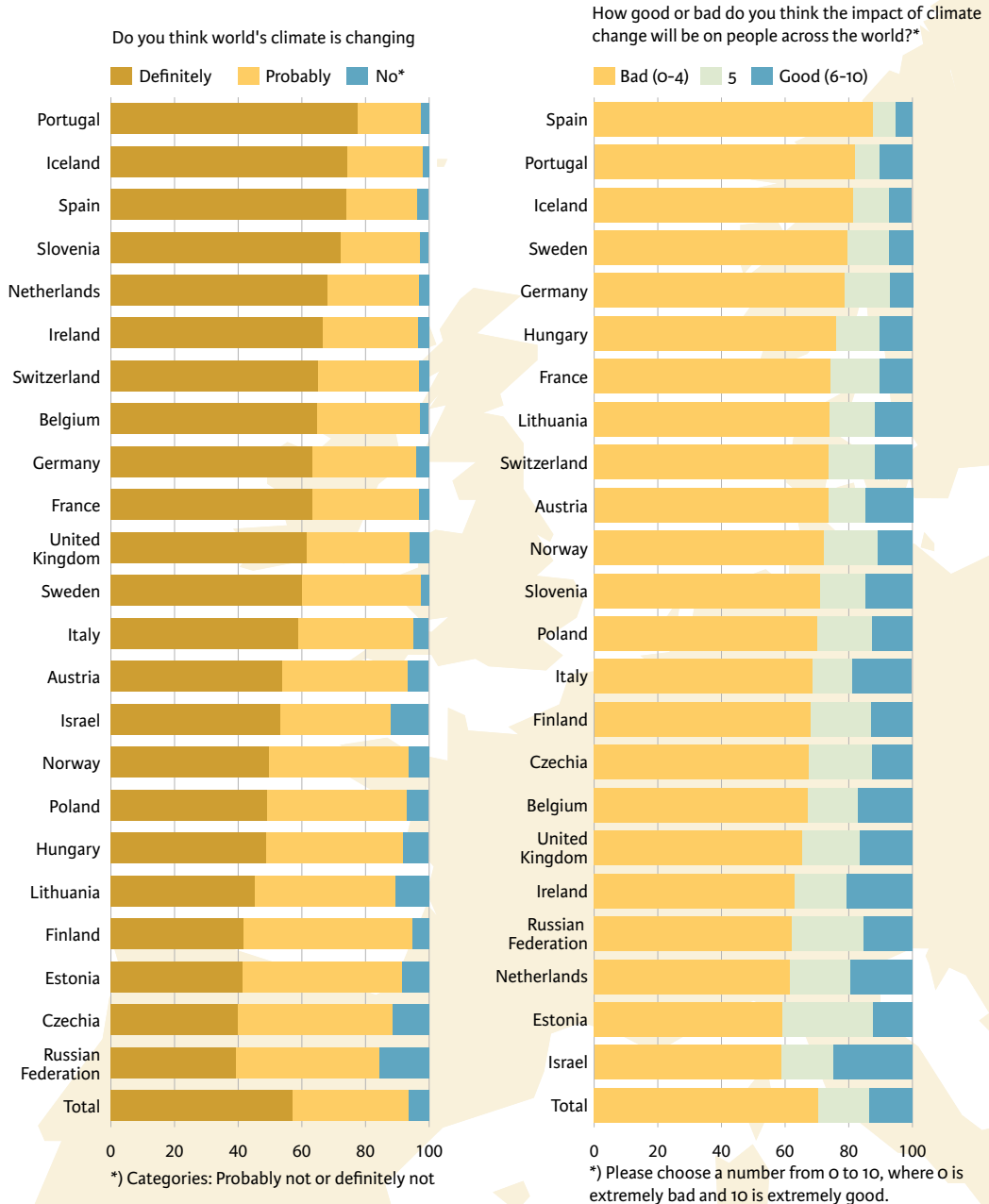
For å oppfylle internasjonale og nasjonale strategier for tilgjengelig-gjøring og deling, må forskningsdata lagres i pålitelige arkiv som sørger for at data kan finnes og gjenbrukes. I 2018 ble NSD sertifisert med Core Trust Seal. Dette betyr at NSD er sertifisert som et troverdig og driftssikkert arkiv for forskningsdata, og oppfyller krav knyttet til:

- Sikker drift og kontinuerlig tilgang til arkiverte data i et langtidsperspektiv
- Disiplinære og etiske normer
- Tilstrekkelig finansiering og kompetanse
- Informasjonssikkerhet
- Metadata for å sørge for gjenfinning og gjenbruk
- Arbeidsflyt fra mottak til formidling av data
- Sitering
- Lisensiering
- Teknisk infrastruktur og programvare

Core Trust Seal erstatter Data Seal of Approval som NSD har vært sertifisert under siden 2014. I Norge er det foreløpig NSD, Norsk Maritimt Datasenter (tilknyttet Havforskningsinstituttet) og Clarino (tilknyttet UiB) som har oppnådd denne statusen.

European Social Survey 2016

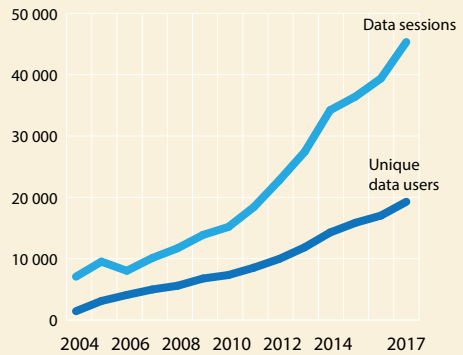
Climate Change



ESS User Statistics

Registered Users

135 000



In 2018:

45 000

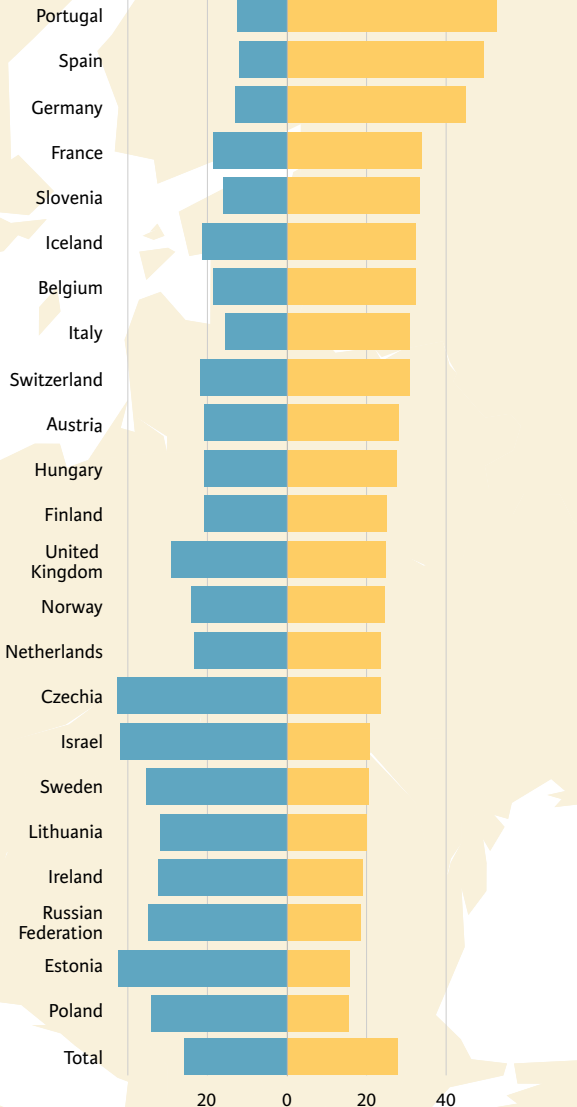
data downloads by

19 100

unique data users

How worried are you about climate change?

Not worried* Worried**



*) Not at all worried + Not very worried

**) Extremely worried + Very worried

STATISTIKK OM HØGRE UTDANNING OG FORSKING

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) er en sentral informasjonskilde om høgre utdanning i Norge. I 2018 omfattet dette 51 universiteter og høgskoler, 81 fagskoler og 14 samskipnader. I tillegg rapporterer forvaltningsinstitusjonene i sektoren økonomidata til databasen.

Data og datatjenester fra DBH danner grunnlag for et bredt tilbud av styrings- og forskningsdata for politikktutforming i sektoren og statistikk som kan tilrettelegges for mange behov. DBH inneholder data og statistikk om studenter, utdanning, forskning, personale, biblioteker, museum, arealdata, økonomi- og selskapsdata. Dataene er åpent tilgjengelig for planlegging i sektoren, både sentralt i departementer og lokalt ved hver enkelt institusjon. 2018 har vært preget av arbeid i forbindelse med tilpasning til GDPR og ny personopplysningslov, og nye lovhjemler for databehandling i Universitets- og høgskolelov og Fagskolelov fra 1. juli 2018.

Innrapportering og samling av data fra de høyere utdanningsinstitusjonene i Norge til DBH har stor samordningsgevinst ved at databasen bl.a. dekker databehovet til SSB, NOKUT, NIFU, Lånekassen, Forsvaret og Helsedirektoratet. Spesialtilpasset statistikk og web-tjenester er utviklet blant annet for NOKUT og KD.

Som ledd i NSDs digitaliseringsprogram lanserte vi høsten 2018 er en API-løsning som erstatter manuelle rutiner og fører til bedre dataflyt mellom DBH og databaser hos utdannings- og forvaltningsinstitusjonene. NSD Dimp, som er datamottakssystemet for DBH, har også fått API-løsninger for uthenting av rådata fra institusjonene.

REGISTRE OG NETTJENESTER INNEN VITENSKAPELIG PUBLISERING

I forbindelse med diskusjonene rundt Plan S, har NSDs registre for vitenskapelig publisering blitt framhevet som viktige «hvitelister» for kvalitetssikring i overgangen til åpen publisering.

NSD drifter og administrerer to registre knyttet til vitenskapelig publisering, Register over publiseringskanaler og ERIH PLUS. Registerne sikrer at publisering innen forskning får et kvalitetsstempel. I tillegg har vi utviklet Nordisk liste over publiseringskanaler og Nasjonal publiseringsindikator (NPI) som gir oversikter over kvalitet med hensyn til publiseringskanaler.

REGISTER OVER PUBLISERINGSKANALER

Register over publiseringskanaler inneholder over 36 000 forsknings-tidsskrifter, bokserier og forlag fra ulike deler av verden. Registeret tildeler statusen vitenskapelig til publiseringskanaler etter formelle kriterier hos NSD. Publisering i en vitenskapelig kanal i Norge gir uttelling økonomisk for institusjonen forskeren tilhører.

ERIH PLUS

ERIH PLUS inneholder over 12 000 tidsskrifter innen humaniora og samfunnsvitenskap med betydning for europeisk forskning. ERIH PLUS dvs. European Reference Index for the Humanities (ERIH) og samfunnsvitenskap (PLUS) er en vitenskapelig autoriseringsliste, opprinnelig opprettet av European Science Foundation (ESF). NSD har drevet registeret siden juli 2014 og i desember 2015 ble registeret juridisk overflyttet til NSD.

NORDISK KANALREGISTER

Nordisk kanalregister er basert på utveksling av informasjon for saksbehandlere om publiseringskanalene via en felles nordisk liste i en skyløsning, da behandlingen av publiseringskanaler er basert på norsk modell og tilnærmet identisk for de nordiske land. De nordiske landene som mangler et register skal kunne benytte listen.

NASJONAL PUBLISERINGSINDIKATOR (NPI)

NPI er en nettjeneste utviklet for arbeidet med publiseringskanaler i Norge og benyttes i fagutvalgenes arbeid. Målet er at prosessen med ranking av vitenskapelige publikasjoner skal bli enklere, mer effektiv og åpen prosess med faglig forankring. NSD drifter nettsiden på oppdrag fra Universitets- og høgskolerådet (UHR).

PERSONVERN TJENESTER

NSD er et nasjonalt kompetansesenter for personvern i forskning, og har et av de største fagmiljøene for personvern i forskning i Europa. Formålet vårt er å sikre at forskning gjennomføres i tråd med etiske standarder og juridiske krav til personvern.

Før innføringen av ny personvernforordning i juli 2018 har NSD hatt rollen som personvernombud for forskning for en rekke forsknings- og utdanningsinstitusjoner, herunder alle universitetene, vitenskapelige og statlige høgskoler, private høgskoler, flere helseforetak og sykehus

samt en rekke frittstående forskningsinstitutter og kompetansesentre. I 2018 leverte NSD personverntjenester til 132 institusjoner og inngikk avtale med European Social Survey (ESS) om å være personvernombud for dem.

Etter innføringen av nytt personvernregelverk leverer NSD fortsatt personverntjenester til sektoren, men nå etter to ulike modeller: Avtale om personrådgivingstjenester for forskning, eller avtale om å være personvernombud for hele virksomheten (i utgangspunktet kun for nasjonale forskningsinstitutt). I 2018 har NSD arbeidet med å utarbeide avtaler for de ulike modellene.

Alle forskningsprosjekter som skal behandle personopplysninger skal meldes til NSD. NSD vurderer hvert prosjektopplegg i henhold til personvernregelverket. I reviderte avtaler vil vi også følge opp gjennom hele prosjektet. Dette arbeidet gir svært god kunnskap om alle aspekter ved personvern i forskningssammenheng.

I tillegg til rådgivning av studenter/forskere, vurdering av forskningsprosjekt bistår vi institusjonenes ledelse og forskningsadministrasjon med veiledning om internkontroll.

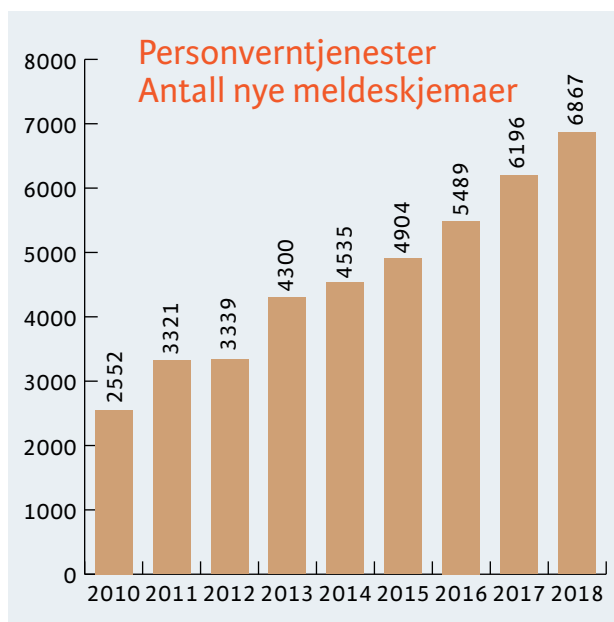
GDPR-MØTER MED INSTITUSJONENE

Våren 2018 inviterte NSD ledelsen ved alle institusjoner vi har avtale med til møte om GDPR. NSD arrangerte i alt 12 møter med til sammen

97 institusjoner. Formålet med møtene var dels at NSD ville informere om det nye regelverket og våre personverntjenester fremover, dels at institusjonene skulle få utveksle erfaringer om sitt personvernarbeid og komme med innspill til NSD.

NYE SYSTEMER

NSD har prioritert å fornye alle IT-løsninger knyttet til de personverntjenestene vi leverer til sektoren og har levert nye verktøy både for forskerne, NSDs stab, og for institusjonene. Dette er omtalt i artikkelen "Digitalisering av personverntjenester".



Gjennom prosjektene NORDi, RAIRD og i forbindelse med digitalisering av personvern-tjenester har vi i 2018 landet og lansert flere tjenester som har vært under utvikling i lengre tid. Microdata.no er et resultat av fem års arbeid i RAIRD-prosjektet. NSDs API* er en grunnstein i utvikling av NSDs tjenester gjennom NORDi-prosjektet. Digitalisering av personverntjenestene ble prioritert i 2018 som følge av innføring av ny personvernlovgivning.

* API (Application Programming Interface) er et grensesnitt for kommunikasjon mellom systemer. Det gjør at ulike maskiner og applikasjoner kan "snakke sammen" og utveksle informasjon.

NSDs digitaliserings- program

MICRODATA.NO – ENKEL TILGANG TIL REGISTERDATA

I mai 2018 ble det enklere for forskere å få tilgang til registerdata fra Statistisk sentralbyrå. Da ble tjenesten microdata.no lansert etter fem års innovativt utviklingsarbeid. NSD og SSB stod for utviklingen av tjenesten gjennom prosjektet RAIRD (Remote Access Infrastructure for Register Data), finansiert av Norges forskningsråd. Tjenesten microdata.no driftes av SSB og NSD i fellesskap.

PROBLEMET SOM SKULLE LØSES

For forskningsmiljøene har prosessen med å få tilgang til registerdata vært tidkrevende, kostbar og byråkratisk, med søknader, godkjenninger og manuelt tilretteleggingsarbeid før utlån. Til nå har forskerne fått direkte tilgang til detaljerte personopplysninger – noe som utgjør en risiko i seg selv.

Utfordringen RAIRD-prosjektet stod overfor var: Hvordan kan en forsker få tilgang til registerdata "på dagen" og uten søknad – og hvordan kan man minimere risikoen for at personopplysninger skal komme på avveie? Etter fem års utviklingsarbeid var løsningen klar for publisering i mai 2018.

microdata.no

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Statistisk sentralbyrå Statistics Norway

English

Variabler
Variabeloversikt

Analyse
Logg inn
Hvordan få tilgang?

Hjelp
Analyse-eksempler
Brukermanual
Ofte stilte spørsmål

Admin
Administrer brukere
Inngå avtale

microdata.no gjør det enklere å analysere registerdata

- Forskere og studenter kan bearbeide og analysere alle tilgjengelige registervariabler.
- Data om befolkning, utdanning, inntekt, arbeidsmarked og trygd.
- Institusjoner med avtale kan administrere egne brukere.
- Anonymiserende grensesnitt med innebygd personvern.

Personvernpris til microdata.no

Datatilsynets pris "Innebygd personvern i praksis 2018" ble tildelt microdata.no.
[Les mer](#)

microdata.no

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Statistisk sentralbyrå Statistics Norway

Om tjenesten
Nyheter
Om tjenesten
Bakgrunn
Muligheter og begrensninger

Variabler
Variabeloversikt

Institusjonsavtale
Inngå avtale
Administrer brukere
Godkjente institusjoner

Hjelp
Analyse-eksempler
Brukermanual
Brukerstøtte
Ofte stilte spørsmål

Analyse
Logg inn

ET UNIKT KONSEPT MED INNEBYGD PERSONVERN

Det som gjør RAIRD/microdata.no unikt i verdenssammenheng er følgende:

Brukere kan forske på fullt detaljerte mikrodata/persondata uten å selv behandle personopplysninger i prosessen.

Det er dette som er nøkkelen til å kunne gi tilgang på dagen, og for å kunne gi tilgang til analyse av hele bredden av registervariabler.

For å gjennomføre konseptet, er det nødvendig at forskernes statistiske programmer og analyser kjører i et kontrollert miljø som sikrer anonymisert output fra systemet.

Et slikt miljø er helt nødvendig for at vi skal kunne gå god for at resultater og output er anonyme, og dermed stå inne for at forsker ikke behandler personopplysninger. Kontrollert eksekvering er ikke

mulig å oppnå med standard statistikkprogramvare som forskerne er vant til å benytte.

Forskere som skal kople registerdata med egne data, eller data fra andre offentlige registre, må fortsatt søke om tilgang og tillatelser på gammel måte.

NSDS ROLLE

RAIRD-prosjektet var et fellesprosjekt med NSD og SSB som likeverdige partnere, der man samarbeidet for å utnytte hverandres komparative fortrinn - henholdsvis forskningsdataformidling og registerdata-kompetanse.

NSDs mangeårige satsing på å bygge opp et stort utviklermiljø med høy fagkompetanse på såvel teknologi som forskningsdata og -metadata, var avgjørende for at RAIRD og microdata.no kunne bli en realitet.

Prosjektet ble en syntese av Nesstar, toppmoderne teknologi, erfaring fra utlevering av FD-trygddata, lang erfaring fra metadata-standardiseringsarbeid og erfaring fra leveranser av produksjonsklare programvareløsninger for sektoren.

MICRODATA 2.0 - VIDEREUTVIKLING

I oktober 2018 sendte SSB og NSD inn ny søknad til forskningsrådets infrastrukturutlysning for å få midler til å løfte/styrke microdata.no langs følgende dimensjoner:

- Mye mer mikrodata fra SSB inn i løsningen
- Mikrodata fra NSD (DBH, individdata) inn i løsningen
- Mikrodata fra Krefregisteret inn i løsningen (som pilot for microdata.no som formidlingsplattform også for tredjepartsdata)
- Internasjonalisering (oversatte metadata, internasjonal innlogging)
- Digitalisert samspill mellom microdata.no og tradisjonell utlevering
- Løsning for at forskere kan laste opp egne data for kobling med registerdata
- Utvikling av metoder og visualiseringer

Disse punktene representerer løft det er vanskelig å ta i vanlig drift. SSB og NSD ser søknaden som et naturlig steg på vei mot et større internasjonalt samarbeidsprosjekt, hvor vi også internasjonalt samarbeider data. Samarbeid med nordiske statistikkbyråer er nevnt som en mulighet. For et internasjonalt prosjekt blir det naturlig å søke internasjonal finansiering (NorForsk eller EU). Denne gangen var det naturlig å søke nasjonal finansiering på Forskningsrådets infrastrukturutlysning.

ANTALL BRUKERE VOKSER RASKT

Ved årsskiftet hadde microdata.no 169 forskere og 26 studenter som brukere etter at 25 institusjoner hadde inngått avtale. Det innebærer at 195 brukere kan forske på registerdata fremfor å bruke tid på å søke om og vente på tilgang til data. I 2018 gjennomførte disse ca 1100 brukersesjoner.

HAR VAKT NASJONAL OG INTERNASJONAL INTERESSE

Etter den offisielle lanseringen var det stor etterspørsel etter demonstrasjoner av microdata.no i de norske forskningsmiljøene. Fram til nyttår ble det gjennomført 18 møter med til sammen 354 deltakere.

Microdata.no er trukket fram av flere myndighetsorganer. På seminaret Personvern og etikk (Oslo, 8. juni 2018) pekte statssekretær Rebekka Borsch på microdata.no som “en plattform som kan føre til mer forskning på registerdata og til mer deling av data og resultater, begge deler er sterkt ønskelig fra KDs side.”

Tjenesten vant Datatilsynets pris “Innebygd personvern i praksis 2018”. Juryen trakk i begrunnelsen fram at “Gjennom forskningsinfrastrukturen microdata.no har NSD og SSB utviklet en ny teknologi som fjerner personvernrisikoen ved forskning på mikrodata, samtidig som forskerne får raskere og langt rimeligere tilgang til dataene. Norge er først i verden med en slik infrastruktur. Bidraget har stor betydning og bredt nedslagsfelt, og potensiale til å utvides til nye områder.”

Register- og formidlingsmiljøene Norsk pasientregister/Kommunalt pasientregister i Helsedirektoratet, NAV og Brønnøysundregistrene ønsker å se på mulighetene til å utnytte RAIRD-teknologien i sitt arbeid. Orienteringer er holdt for Helsedirektoratet og NAV. Helse-dataprogrammet utreder nå mulighetene for å utnytte teknologien og tjenesten i Helseanalyseplattformen.

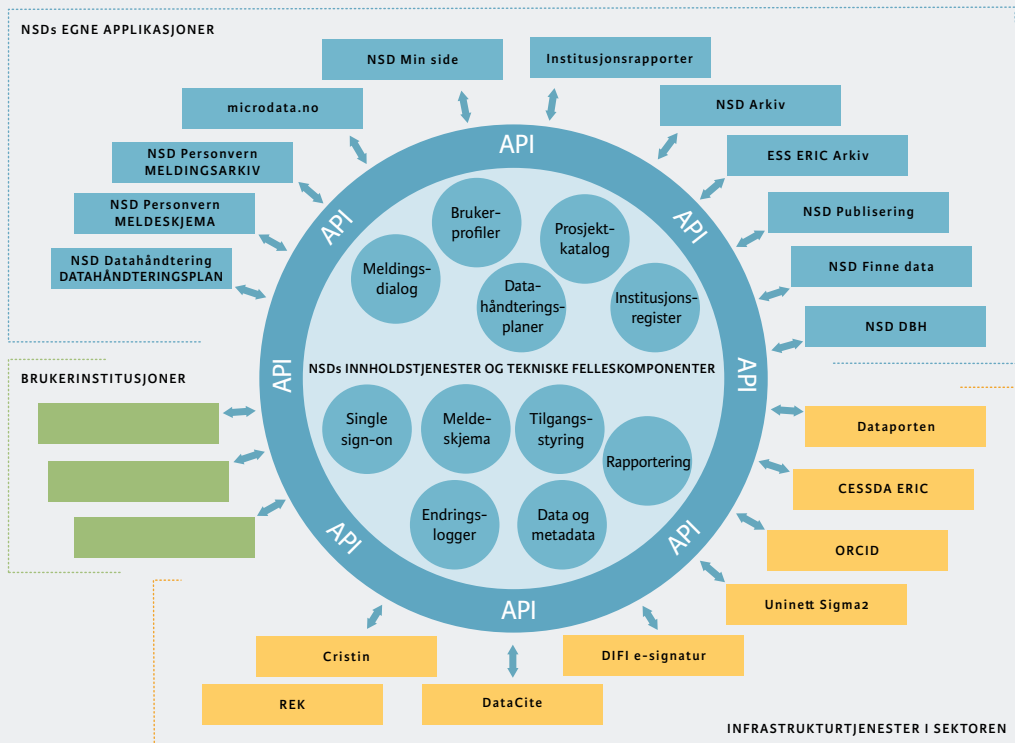
Det har også vært interesse for microdata.no i utlandet. Etter en presentasjon på Eurostat-konferansen CESS 2018 ble NSD og SSB invitert til Eurostats toårlige teknologiutviklingskonferanse NTTS 2019 og til INEXDA. INEXDA er et stort internasjonalt samarbeidsprosjekt om metadata og tilgjengeliggjøring av mikrodata på initiativ av nasjonalbankene i G20-landene med Deutsche Bundesbank som prosjektleder.

NSDs API GIR INTEGRASJON MED SEKTOREN

I snart 50 år har NSD arkivert og tilgjengeliggjort forskningsdata for forskningsmiljøene. Gjennom NORDi-prosjektet fikk NSD midler fra Forskningsrådet for å fornye infrastrukturen knyttet til arkivering og publisering av forskningsdata, og for å bringe NSDs fagkunnskap nærmere forskere og forskerstøttepersonale i institusjonene. I 2018 har flere av byggesteinene i den nye infrastrukturen blitt tatt i bruk.

INTEROPERABILITET

API-utvikling står sentralt for NSDs evne til integrasjon med sektoren, reduksjon av dobbeltregistrering og til å støtte opp under verdikjøpning av forskningsdata. Det avgjørende er at ulike tjenester og systemer snakker med hverandre.



Det innebærer at:

1. NSD-systemene må snakke sammen på tvers
2. NSD-systemene må kunne snakke med eksterne systemer (via API-er)
3. Eksterne systemer må kunne snakke med NSD (via API-er)

Problem 1) og 3) har vi løst gjennom et stort, helhetlig NSD-API. Alle våre tjenester bruker dette API-et – og vi tilbyr det samme API-et til eksterne aktører. Det sikrer at API-et til enhver tid er robust, komplett, operativt og dokumentert.

Problem 2) er løst ved at våre applikasjoner er laget slik at de lett kan snakke med eksterne systemer, og slik at de lett kan endres/utvides når endringer skjer eksternt.

Det er grunn til å forvente store og kontinuerlige endringer vil skje etter som sektoren nasjonalt og internasjonalt blir mer digitalisert.

EKSEMPEL PÅ API

NSDs API hviler på en felles modell av objekter, relasjoner og aktører.

Eksempler på dette er:

- Forsker
- Datasett
- Datahåndteringsplan
- Meldeskjema
- Prosjekt
- Institusjon (behandlingsansvarlig, forskningsansvarlig, finansierende)
- Meldingsdialog og melding
- Siteringer

API-et fylles med innhold fra en rekke nye og gamle databaser og tjenester. Tilgang til alt dette styres i tråd med NSDs egne og de eksterne institusjonenes fullmaktshierarkier.

RASK ENDRING KREVER TEKNOLOGISK KAPASITET

API-et må utvikle seg, men ikke bryte “kontrakten” med eksisterende brukere. Eksterne API-er utvikler seg også, og nye API-er og maskinlesbare tjenester som vi bør integrere mot, dukker opp i økende tempo. I sum betyr dette at API-utvikling, -videreutvikling og -vedlikehold er krevende. NSD har derfor satset på kapasitetsbygging i API-design og -implementering i staben.

NSD tror at alle organisasjoner som vil bidra med verdiøkning i en stadig mer digitalisert sektor vil måtte eksponere sitt inventar og sine tjenester via API-er – og dessuten mestre integrasjon med et stort antall eksterne API-er. I dette ligger en to viktige erkjennelser:

- Digitaliserte organisasjoner må ha stor teknologisk kapasitet for å holde seg relevant
- Digitalisering og API-er må vekselvirke med organisasjonen og organisasjonsstrukturen

MinSide

The screenshot shows the MinSide web application in a browser. The browser address bar displays 'https://minside.nsd.no'. The page header features the NSD logo and the text 'NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA', along with a language selector set to 'Norsk' and a user profile for 'Erik Forsker'. The main content area is titled 'Mine prosjekter' and includes a '+ Nytt prosjekt' button. Below this, there are dropdown menus for 'Organisasjonar i Hordaland' and 'Frivillige organisasjoner og demokrati'. The page is divided into two main sections: 'Tjenester for forskere og studenter' and 'Tjenester for forskningsinstitusjoner'. Each section contains four service cards. The 'Tjenester for forskere og studenter' section includes: 'Meldeskjema' (Meld behandling av personopplysninger), 'Datahåndtering' (Lag datahåndteringsplan tilpasset krav fra forskningsrådet, EU osv.), 'Arkivere data' (NSD tilbyr langtidslagring og synliggjøring av forskningsdata), and 'Gjenbruk av data' (Oversikt over data som er publisert, og gjenbruk [Kommer i 2019]). The 'Tjenester for forskningsinstitusjoner' section includes: 'Brukeradmin' (Administrer brukere), 'Meldingsarkivet' (Prosjekter som har meldt behandling av personopplysninger), 'Arkivering av data' (Oversikt over data arkivert av forskere ved din institusjon [Kommer i 2019]), and 'Publiserte data' (Oversikt over data og gjenbruk av data fra din institusjon [Kommer i 2019]).

MinSide (minside.nsd.no) er utviklet i NORDi, og er NSD-brukernes inngangsport til alle NSDs tjenester og datasamlinger. På MinSide finner man oversikt over egne prosjekter og informasjon avgitt til NSD for disse prosjektene. Administrasjonen ved institusjonene vil få tilsvarende få oversikter over aktivitet knyttet til institusjonen.

Ut fra et gitt prosjekt kan man finne eller opprette:

- Meldeskjema for personopplysninger
- Datahåndteringsplan(er)
- Dataarkiveringer
- Databestillinger og utleveringer
- Datapubliseringer

Gjennom MinSide tilbyr dermed NSD en løsning for livssyklusperspektiv på forskningsdata.

NSD DATAHÅNTERINGSPLAN – SLIPPER DOBBELREGISTRERING

NSDs datahåndteringsplan er et eksempel på hvordan forskere kan slippe dobbeltregistrering av informasjon. Tjenesten er integrert med våre personvern- og arkivtjenester, men snakker også med andre systemer i sektoren via API-er.

Når en forsker skal lage en ny datahåndteringsplan kan prosjektinformasjonen hentes fra Cristin. Dermed slipper forskeren å registrere informasjonen på nytt, og vi sikrer at informasjonen om prosjektet er konsistent i ulike systemer.

RAPPORTERING TIL INSTITUSJONENE

NSDs rapporterings- og oversiktsløsninger gir institusjonene fortløpende og full oversikt over behandlinger hos NSDs personverntjeneste. I 2018 har det vært arbeidet med å utvikle tilsvarende oversikter for datahåndteringsplaner, arkivering og gjenbruk av data.

Rapportene kan nåes via web på institusjonenes sider, eller som maskinlesbare rapporter som kan integreres i institusjonenes egne systemer via API.

NSDs digitaliserings- program

DIGITALISERTE PERSONVERN TJENESTER

Meldingskjemaet for student- og forskningsprosjekt som skal behandle personopplysninger ble i 2018 innarbeidet i den nye løsningen med MinSide. Studenter og forskere som skal melde inn slike prosjekt til NSD for vurdering av om de oppfyller kravene i personvernlovgivningen bruker nå et fullt ut digitalisert og dynamisk skjema. Dette betyr at skjemaet responderer aktivt på de valgene forskeren foretar seg og henter opp nye spørsmål (eller ikke) ut fra hva som er aktuelt for prosjektet.

NSD Meldeskjema for behandling

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA English Peder Aas

Sist endret: noen sekunder siden

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

Navn Ja Nei

Fødselsnummer eller annet identifikasjonsnummer Ja Nei

Fødselsdato Ja Nei

Adresse eller telefonnummer Ja Nei

E-postadresse, IP-adresse eller annen online-identifikator Ja Nei

Bilde- eller videoopptak av personer Ja Nei

Lydopptak av personer Ja Nei

Gps eller andre lokaliseringsdata Ja Nei

Chat - NSD
https://chat.nsd.no/?id=...
TILKOBLET Du chatter med Trond Kvamme
09:15 Hei, du snakker med Trond. Hva kan jeg hjelpe deg med?
09:16 Er det en personopplysning hvis jeg bare skal registrere alder for det utvalget jeg samler inn?
09:19 Bra spørsmål! Svaret er nei, alder alene er ikke en personopplysning.
09:19 En personopplysning er alt som kan spores tilbake til en person. Dersom du har flere opplysninger kan de sammen identifisere en person.
09:19 Aha. Da forstår jeg. Takk for hjelpen!
09:19 Den er grei. Ha en fin dag!

Dialogen mellom forskerne og NSDs rådgivere er forbedret med et meldingsystem som erstatter kontakt via e-post og telefon. Med chat-funksjon kan brukerne få svar på spørsmål umiddelbart.

Arbeidsverktøyet for rådgivere på personverntjenester er lagt inn i løsningen, og brukes også til dialogen med brukerne. Aktuell korrespondanse knyttet til et prosjekt kan dermed enkelt gjenfinnes, både av forskerne, institusjonen og NSD. I tidligere utgave av meldingsarkivet

kunne institusjonen hente ut en oversikt over alle prosjektene som er meldt til NSD. I den nye versjonen ligger også mulighet for å ta ut en protokoll over alle aktive prosjekt ved institusjonen som behandler personopplysninger, og som oppfyller kravene i artikkel 30 i det nye personregelverket. Systemet er et godt redskap for internkontroll for institusjonene.

Løsningen skal fortsatt forbedres og utvikles. På tampen av 2018 innførte NSD maskinell scoring av prosjekter med lav personvernulempe. Prosjekter som får en slik scoring blir silt ut og får en rask oppfølging av rådgiverne ved NSD, som sjekker om dette er tilfelle. De prosjektene som har en lav personvernulempe slipper å stå i kø sammen med mer komplekse prosjekt og kan få en rask vurdering.

UTVIKLET MED API

Et viktig poeng med systemet er at det er utviklet med API, noe som gjør at NSDs løsninger kan integreres lettere med institusjonens egne. Dette betyr at institusjonene selv kan tilpasse brukergrensesnittet til sin institusjon, ved å hente ut de dataene som er aktuelle for dem. Meldingsarkivet gir for eksempel kun oversikt over prosjekt som behandler personopplysninger, men med bruk av API kan institusjonene sette dette sammen til en totaloversikt over prosjekter for sin institusjon.

INNFØRING AV NYE RUTINER

I 2018 ble 6 867 nye prosjekter meldt inn til NSD ved hjelp av NSDs meldeskjema. Nye systemer ble publisert samtidig som EUs personvernforordning trådte i kraft i Norge. I sum har dette ført til ny praksis, flere innmeldte prosjekter og høy aktivitet. 2018 var starten på en prosess som vi fortsatt høster erfaringer fra. Med tilvenning til nye rutiner og en bedre maskinell scoring er det god grunn til å tro at det nye systemet både vil gi effektiviseringsgevinster i form av kortere vurderingstid og bedre kontroll med forskningsprosjekt som behandler personopplysninger.

OPPLÆRING, KURS OG RÅDGIVING

NSD opplever stor etterspørsel etter generell opplæring og kurs i personvern og datahåndtering. I 2018 holdt vi 53 kurs eller foredrag for institusjoner i sektoren.

Vi har holdt innføringskurs der vi har kurset forskere og forskerstøttepersonell om NSD sin rolle og tjenester knyttet til personvern og datahåndtering. Vi har gitt opplæring i datahåndtering, bruk av datahåndteringsplan, arkivering, veiledning om personvernregelverk herunder ny personopplysningslov (GDPR) og konsekvenser for forskningssektoren.

Overordnede tema relatert til datahåndtering:

- Arkivering av data: hvor, hvorfor og hvordan
- Datahåndteringsprosessen
- Datahåndteringsplan
- Krav til datahåndteringsplan fra institusjoner og eksterne

Overordnede tema knyttet til personvern:

- Hva er personopplysninger?
- Hva er sensitive personopplysninger?
- Informasjonssikkerhet
- Internkontroll
- Rollefordeling i personvernarbeidet ved institusjonene
- GDPR og konsekvenser for studenter og forskere

I tillegg er det flere som ønsker rådgivning innen personvern og internkontroll, datahåndtering i store forskningsprosjekter, og rådgivning for eksempel ved opprettelse av helsefaglige registre.

PROSJEKTER

SSHOC – SAMFUNNSVITENSKAP OG HUMANIORA INN I EOSC

Med CESSDA som prosjektleder og koordinator, sendte de fem ESFRI-infrastrukturene innen samfunnsvitenskap og humaniora (CESSDA, CLARIN, DARIAH, ESS og SHARE), i samarbeid med fjorten andre partnere og 26 «linked third parties» i mars 2018 en søknad til rammeprogrammet Horizon 2020. Prosjektet hadde tittelen «Social Sciences & Humanities Open Cloud (SSHOC)» og søknaden ble innvilget i september 2018.

SSHOC-PROSJEKTET skal koble sammen ny og eksisterende infrastruktur for de samfunnsvitenskapelige og humanistiske fagene i en felles skyløsning. Prosjektet inngår i den større målsetningen om å etablere en åpen europeisk forskningsky – EOSC (European Open Science Cloud).

Som en av 45 organisasjoner med ekspertise på ulike deler av forskningsprosessen skal NSD bidra hovedsakelig innen disse områdene:

- Utvikle en lagringstjeneste på SSHOC-plattformen som kan brukes av forskningsinstitusjoner og dataarkiv som ikke har finansiering, til å utvikle mer helhetlige og integrerte løsninger slik NSD og andre nasjonale forskningsinfrastrukturer. NSD deltar med programmeringskompetanse.
- Bruke data fra European Social Survey i en pilot for å vise hvordan data og metadata fra en internasjonal repeterende undersøkelse kan bli tilrettelagt for den åpne skytjenesten og oppfylle FAIR-målene for forskningsdata (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable)
- Utarbeide en felles standard for praktisering av personlovverket, en europeisk GDPR Code of Conduct for samfunnsfag og humaniora.
- Utvikle nye opplæringsverktøy for datahåndtering og personvern.

Nøkkelord for SSHOC er tilgjengelighet og gjenbruk. Den åpne og skybaserte infrastrukturen skal gjøre datamateriale, verktøy og e-læring enkelt tilgjengelig for studenter og forskere. Prosjektet har varighet fra februar 2019 til april 2022.

ACCESS LIFECOURSE

Prosjektet ledes av NOVA, OsloMet og er finansiert av Norges forskningsråd. Det er en utvidelse og oppgradering av ACCESS Lifecourse databasen fra 2002–2007. Formålet med prosjektet er å gi forskere og studenter tilgang til oppdaterte livsløpsdata for mer enn 6000 personer i Norge. NSD er dataarkiv for prosjektet og tilgjengeliggjør data til forskning gjennom NSDs publiseringsplattform. I 2018 har NSD bidratt i planlegging av ny infrastruktur for tilgjengeliggjøring av data.

NORDI

Norwegian Open Research Data Infrastructure (NORDi) er et 5-årig (2016–2021) prosjekt der NSD utvikler ny e-infrastruktur for forskningsdata som inkluderer brukervennlige verktøy for deponering, administrasjon og tilgjengeliggjøring av forskningsdata. Prosjektet og arbeidet som er gjort siste år er omtalt i artikkelen: “NSDs API gir integrasjon med sektoren”.

RAIRD

Gjennom registerdataprojektet RAIRD har NSD sammen med SSB utviklet nye løsninger, modeller og teknikker for å gjøre det enkelt og naturlig for forskere å jobbe med tidskomponentene i data. Prosjektet har resultert i en helt ny tjeneste for selvbetjent og trygg bruk av registerdata lansert i mai 2018. Prosjektet er omtalt i artikkelen “microdata.no - enkel tilgang til registerdata”.

EVIR

NSD er prosjektpartner i e-infrastructure for Video Research (eVIR), som blir ledet av Universitetet i Oslo. Målet er å utvikle en nasjonal infrastruktur for forskning som bruker videodata og utvikle fleksible og sikre løsninger som tar vare på personvernet. Prosjektet skal legge til rette for lagring som sikrer tilgjengelighet og tilgang på tvers av institusjoner. NSD er dataarkiv for prosjektet og bidrar med kompetanse på organisering av metadata, strukturering av data for gjenbruk og personvern. eVIR er finansiert av Norges forskningsråd.

SERISS

SERISS (Synergies for Europe's Research Infrastructures in the Social Sciences) er et omfattende 4-årig europeisk forskningsprosjekt der målet er å bryte ned barrierer for utveksling av forskningsdata og utvikle nye former for datainnsamling i samfunnsforskning. Prosjektet er

del av EUs program for forskning og innovasjon, Horisont 2020. NSD leder blant annet en arbeidspakke som retter søkelyset mot de juridiske og etiske utfordringene komparativ samfunnsforskning står overfor, med hovedfokus på surveydata og bruken av nye typer data.

I 2018 har NSD ferdigstilt to verktøy for utvikling og administrasjon av metadata i intervjuundersøkelser, the Questionnaire Design and Development Tool (QDDT) og the Question and Variable Data Base (QVDB). Begge verktøyene støtter FAIR prinsippene gjennom å være bygd på DDI, en maskinlesbar, internasjonal standard for metadata.

CESSDA MMP OG CESSDA METADATA OFFICE

CESSDA MMP (CESSDA Metadata Management Plan) er finansiert av CESSDA og har dreiet seg om å utarbeide en felles modell for dokumentering metadata for samfunnsvitenskapelig forskning. NSDs rolle har i hovedsak vært å utarbeide en brukerveiledning til metadata-modellen. Målet er at alle europeiske arkiv for samfunnsvitenskapelige forskningsdata skal benytte seg av denne modellen.

Modellen ble ferdigstilt i 2018 og nå har man startet et oppfølgingsprosjekt for å sikre utvikling, oppdatering og implementering av modellen i tråd med gjeldende standarder – CESSDA Metadata Office Project. I prosjektet skal NSD sikre oppdatering og videreutvikling av brukerveiledningen for metadata-modellen. NSD er også med i den delen av prosjektet som jobber med å oppdatere The European Language Social Science Thesaurus (ELSST), en flerspråklig tesaurus for samfunnsvitenskapen.

NASJONALT SAMARBEID

STATISTISK SENTRALBYRÅ (SSB) og NSD har siden 1975 hatt et formelt samarbeid om tilrettelegging og distribusjon av data fra SSB til norske forskningsmiljøer. Dette gir norske forskere svært gode betingelser sammenlignet med kolleger i andre land. I 2018 har NSD og SSB samarbeidet om å utvikle en tjeneste som gir rask og enkel tilgang til registerdata, en løsning som har fått navnet microdata.no.

DATATILSYNET og NSD har siden 1981 samarbeidet om å ivareta personvernet på en måte som i minst mulig grad hindrer gjennomføringen av forskningsprosjekt.

ARKIVVERKET og NSD sitt mangeårige og uformelle samarbeid ble i 2014 formalisert gjennom en avtale om at NSD skal arkivere offentlig finansierte forskningsdata på vegne av Arkivverket med tilrettelegging for tilgjengelighet og gjenbruk av dataene.

NORGES FORSKNINGSRÅD (NFR) har siden starten spilt en sentral rolle i omfanget og kvaliteten på NSDs tjenester gjennom både grunn- og prosjektfinansieringer, og å tillegge NSD sentrale infrastrukturoppgaver. NSD har ansvar for arkivering av data fra prosjekter med finansiering fra Norges forskningsråd.

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (KD) gir tilskudd til arbeidet med NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) som leverer tjenester og datagrunnlag til KD og institusjonene i universitets- og høgskolesektoren.

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET (UHR) OG NSD samarbeider om utvikling og drift av Register over publiseringskanaler og Nasjonal publiseringsindikator (NPI). I 2018 har UHR og NSD sammen med Forskningsinstituttene fellesarena utarbeidet Mønsteravtalen for personverntjenester i forskning. Videre har UHR og NSD samarbeidet om alternative finansieringsmodeller for personverntjenester.

INTERNASJONALT SAMARBEID

CESSDA (CONSORTIUM OF EUROPEAN SOCIAL SCIENCE DATA ARCHIVES) ERIC er den felleseuropeiske forskningsinfrastrukturen for samfunnsvitenskap. NSD er norsk tjenesteleverandør, og deltar gjennom CESSDA ERIC i flere større EU-prosjekter.

ESS (EUROPEAN SOCIAL SURVEY) ERIC er en infrastruktur som siden 2002 har gjennomført en stor europeisk intervjuundersøkelse. NSD er ansvarlig for lagring, behandling og distribusjon av data og dokumentasjon i ESS, og driver det offisielle nettstedet som har rundt 135.000 registrerte brukere.

ICPSR (INTER-UNIVERSITY CONSORTIUM FOR POLITICAL AND SOCIAL RESEARCH) er et internasjonalt konsortium hvor NSD og mer enn 780 akademiske institusjoner og forskningsorganisasjoner er medlem. ICPSR er verdens største dataarkiv for samfunnsvitenskapelige fag og er lokalisert ved University of Michigan.

IFDO (INTERNATIONAL FEDERATION OF DATA ORGANISATIONS FOR THE SOCIAL SCIENCES) arbeider for å legge til rette for forskning gjennom samarbeid på tvers av land, regioner og kontinent. NSD er medlem.

CLARIN (COMMON LANGUAGE RESOURCES AND TECHNOLOGY INFRASTRUCTURE) NSD fikk i 2018 status som CLARIN Knowledge Center og skal bidra med ekspertise på datahåndtering og personvern. CLARIN er en europeisk forskningsinfrastruktur som skal gjøre digitale språkressurser tilgjengelig for forskning og undervisning, særlig innen humaniora og samfunnsvitenskap.

ISSP (INTERNATIONAL SOCIAL SURVEY PROGRAMME) ISSP gir forskere mulighet til å studere Norge i et globalt perspektiv. I dag er 45 land medlem av ISSP. Den første undersøkelsen ble gjennomført i 1985, og NSD ble medlem i 1989. NSD har ansvar for gjennomføring av undersøkelsen i Norge.

NSDS STYRE

Styreleder

- Petter Aasen, rektor, Universitetet i Sørøst-Norge

Medlemmer

- Elin Haugsgjerd Allern, professor, Universitetet i Oslo
- Ove Andersen, spesialrådgiver, NSD, ansattrepresentant
- Torstein Bye, fagdirektør, Statistisk sentralbyrå
- Kjell Gunnar Salvanes, professor, Norges handelshøgskole
- Gry-Hege Henriksen, spesialrådgiver, NSD, ansattrepresentant
- Eva Stensland, førsteamanuensis, UiT Norges arktiske universitet

Varamedlem

- Toril Aalberg, professor,
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

UTVALG OPPNEVNT AV NSD

Referansegruppe for Database for statistikk om høgre utdanning

- Tore Tungodden, Universitetet i Bergen, leder
- Beth Linde, Høgskolen i Østfold, medlem
- Ingrid Sogner, Universitetet i Oslo, medlem
- Ellen Rye, Høgskolen i Sørøst-Norge, medlem
- Adeline Berntsen Landro, Hordaland fylkeskommune,
Nasjonalt fagskoleråd, medlem
- Trond Bergene, Nasjonalt fagskoleråd, personlig vara for Landro
- Andreas Slettebak Wangen, NTNU, medlem
- Joar Nybo, Kunnskapsdepartementet, observatør
- Magnus Strand Hauge, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen,
observatør
- Anne Marie Rustad Holseter, Statistisk sentralbyrå, observatør
- Stig Slipersæter, Norges forskningsråd, observatør
- Vidar Røeggen, Universitets- og høgskolerådet, observatør

ADVISORY GROUP FOR ERIH PLUS

- Alain Peyraube, Direktør ved Centre National de la Recherche Scientifique, CNRS, Frankrike
- Gunnar Sivertsen, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, NIFU.
- Nina Kancewicz-Hoffman, rådgiver, European Science Foundation (ESF)
- Stefan Hornbostel, German Centre for Higher Education Research and Science Studies (DZHW)
- Cláudia S. Sarrico, Lisboa School of Economics and Management (ISEG) – sluttet i løpet av 2018.
- Gabi Lombardo, Director of the European Alliance for Social Sciences and Humanities (EASSH) – nytt medlem i 2018.

PROSJEKTSTYRET FOR RAIRD

- Vigdis Namtvedt Kvalheim, NSD, leder
- Torstein Bye, Statistisk sentralbyrå
- Elisabetta Vassenden, Statistisk sentralbyrå
- Lars Hatlehol, Statistisk sentralbyrå (fra juni)
- Knut Kalgraff Skjåk, NSD

STYRETS BERETNING FOR 2018

NSD - Norsk senter for forskningsdata AS ble etablert som en nasjonal infrastruktur for forskning i 1971, og har siden 2003 vært organisert som et AS eid av Kunnskapsdepartementet (KD). NSDs formål er å drive dataforvaltning og tjenesteyting overfor forskningssektoren. I samarbeid med nasjonale og internasjonale aktører skal selskapet drive utviklingsarbeid innenfor sitt formål. Selskapet drives fra Bergen.

AKTIVITETER, SAMARBEID OG FORMIDLING

NSDs virksomhet har i 2018, som tidligere år, vært styrt med utgangspunkt i NSDs nasjonale ansvar for å ivareta sentrale data- og infrastruktur tjenester for norsk forskning. Den primære oppgaven er å gi tilgang til data, produkter og tjenester som reduserer avstanden mellom forskere og data og gjør det mulig å gjennomføre forskning på en betryggende, effektiv og kvalitetsmessig god måte. Forskningssektoren er målgruppe for alle tjenester NSD leverer. I tråd med regjeringens forventninger til digitalisering og tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata og forskningssektorens behov, har NSD i 2018 arbeidet med å fornye og digitalisere sine tjenester. Dette har bl.a. i 2018 resultert lansering av en rekke nye heldigitale løsninger som omfatter NSDs egne tjenester, men som også inkluderer tjenester som gjør det mulig å utveksle informasjon med digitale løsninger utenfor NSD.

NSD yter tjenester og er involvert gjennom hele forskningsprosessen, fra avklaring av personvernspørsmål, innsamling av forskningsdata, planleggingen av datahåndteringen i prosjekter, tilrettelegging og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, arkivering av data etter prosjektslutt, utvikling av verktøy- og programvare til informasjon om publiseringskanaler og produksjon av offentlig statistikk om sektoren. Flere av de data- og støttetjenestene NSD yter er også etterspurt av undervisningssektoren og forvaltningen.

Kommunikasjon med forskningsmiljøene er en forutsetning for å synliggjøre, tydeliggjøre og fremme NSDs samfunnsoppdrag og de oppgaver som utføres på vegne av sektoren. NSD opplever at det er et utømmelig behov for opplæring. NSD tar derfor i bruk nye lærings-

plattformer og chat for å effektivisere og forenkle kontakten med brukerne, og gir opplæring i datahåndtering og personvern gjennom kurs og seminarer. I 2018 har NSD videreutviklet opplærings- og veiledningsvirksomheten, satset på digitale læringsplattformer og samarbeidet nasjonalt og internasjonalt både om innhold og opplæring. Her inngår etableringen av ny helhetlig pakke med opplæringsmoduler som dekker viktige deler av forskningsprosessen.

NSD har et utstrakt nasjonalt samarbeid og avtaler med institusjoner og organisasjoner. En stor del av NSDs omfattende virksomhet er gjort mulig gjennom et nært samarbeid med bl.a. Statistisk sentralbyrå, Datatilsynet, Arkivverket, Forskningsrådet, Kunnskapsdepartementet og forskningsmiljøene, både på institusjons- og forskernivå. Nytt av året er samarbeidet med det nye direktoratet, Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning, der NSD deltar i Fagutvalg for forskning og Fagutvalg for informasjonssikkerhet. Dette er samarbeid og avtaler som er avgjørende for at NSD skal kunne ivareta de oppgaver man er satt til å gjøre og som ligger i NSDs mandat. Det samme gjelder også NSDs sentrale plassering i en rekke store nasjonale og europeiske prosjekter, bl.a. med finansiering fra Norges forskningsråd og EU, som bidrar til å bygge fellestjenester som sikre forskere og studenter tilgang til relevante kvalitetsdata og tilhørende støttetjenester.

FINANSIERING

Omsetning har økt marginalt fra 2017 (kr 72 386 933) til 2018 (kr 72 969 024). I 2018 ble det utført 92 årsverk, inkludert deltidsansatte studenter. Dette er 2 årsverk mer enn for 2017.

NSD er i det vesentlige finansiert gjennom bidrags- og oppdragsprosjekter utført for offentlige myndigheter, UH-sektoren og forskningsmiljøene i Norge og Europa. Inntektene kommer fra Norges forskningsråd, departementene, universitets- og høgskolesektoren og EU. Norges forskningsråd finansierte 10,7 % av virksomheten gjennom grunnbevilgningen og 21,3 % av totalbevilgningen når vi inkluderer prosjektstøtte. Fordeling på ulike finansieringskilder var i 2018 (2017 tall i parentes): 21,3 % (24,5 %) fra Norges forskningsråd, 29,1 % (23,8 %) fra departement, 32,3 % (29,8 %) fra andre offentlige og private tilskudd, 10,6 % (17,1 %) fra EU-prosjekter og andre internasjonale prosjekter, og 7,8 % (4,8 %) fra salgs- og oppdragsinntekter.

ARBEIDSMILJØ OG YTRE MILJØ

Alle NSDs ansatte sitter i et kontormiljø med datamaskiner som viktigste arbeidsredskap. Korttidsfraværet var i 2018 på 2,6 % og langtidsfraværet var på 4,5 %. Dette er en oppgang fra 2017 hvor tilsvarende tall var henholdsvis 2,2 % og 1,6 %. Ingen skader eller ulykker registrert. For å redusere forurensing er det virksomhetens policy å begrense reisevirksomhet og benytte videokonferanser så langt som mulig.

STABEN ETTER ALDER OG KJØNN

NSD tilstreber en jevn fordeling mellom kjønnene. I 2018 hadde NSD en overvekt av kvinner (54 %) i staben. NSDs ledergruppe besto per 31. desember 2018 av 6 kvinner og 5 menn. NSD er opptatt av mangfold og oppfordrer kvalifiserte kandidater til å søke, uansett alder, kulturell og etnisk bakgrunn.

ÅRSREGNSKAP OG RESULTATDISPONERING

Styret er svært fornøyd med de faglige resultatene for 2018. Årsresultatet for 2018 er positivt og framtidsutsiktene for selskapet er gode. Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift er tilstede. Styret er opptatt av at selskapet skal ha en betryggende egenkapital og foreslår derfor at resultatet for NSD i 2018 på kr 202 922 avsettes som annen egenkapital. I tråd med vedtektene deles det ikke ut utbytte.

Bergen, 21. mars 2019

Styret i NSD - Norsk senter for forskningsdata AS



PETTER AASEN
Styreleder




ELIN HAUGSGJERD ALLERN
Styremedlem

EVA STENSLAND
Styremedlem



TORSTEIN ARNE BYE
Styremedlem




KJELL GUNNAR SALVANES
Styremedlem



OVE ANDERSEN
Styremedlem



GRY HEGE HENRIKSEN
Styremedlem



VIGDIS NAMTVEDT KVALHEIM
Adm. dir.

REGNSKAP

<i>Beløp i NOK</i>	NOTE	2018	2017
DRIFTSINNTEKTER OG -KOSTNADER			
Driftsinntekt	7	72 969 024	72 386 933
Sum driftsinntekter		72 969 024	72 386 933
Lønnskostnad	1, 8	60 433 122	58 567 637
Avskrivning varige driftsmidler	2	457 143	342 941
Annen driftskostnad	1	12 333 411	11 158 650
Sum driftskostnader		73 223 676	70 069 228
Driftsresultat		-254 652	2 317 706

FINANSPOSTER

Annen renteinntekt		417 618	3363 352
Annen finansinntekt		205 956	1 034 581
Annen rentekostnad		166 000	71 481
Resultat av finansposter		457 574	1 326 452
Ordinært resultat før skattekostnad		202 922	3 644 157

Årsresultat		202 922	3 644 157
--------------------	--	----------------	------------------

OVERFØRINGER

Avsatt til annen egenkapital		202 922	3 644 157
Sum overføringer	3	202 922	3 644 157

BALANSE PR 31. DESEMBER

<i>Beløp i NOK</i>	NOTE	2018	2017
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
<i>Varige driftsmidler</i>			
Driftsløsøre og inventar	2	1 092 853	1 265 280
Sum varige driftsmidler		1 092 853	1 265 280
Finansielle anleggsmidler			
Forskuddsbetalte kostnader	6, 9	106 067	176 775
Sum finansielle anleggsmidler		106 067	176 775
Sum anleggsmidler		1 198 920	1 442 055
OMLØPSMIDLER			
<i>Fordringer</i>			
Kundefordringer		3 559 828	6 653 596
Andre kortsiktige fordringer	6	634 789	545 889
Sum fordringer		4 194 617	7 199 484
Bankinnskudd, kontanter o.l.	4	85 139 430	80 708 608
Sum bankinnskudd, kontanter o.l		85 139 430	80 708 608
Sum omløpsmidler		89 334 047	87 908 092
Sum eiendeler		90 532 967	89 350 148

BALANSE PR 31. DESEMBER

<i>Beløp i NOK</i>	NOTE	2018	2017
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
<i>Innskutt egenkapital</i>			
Aksjekapital	3	5 000 000	5 000 000
Overkursfond	3	2 378 127	2 378 127
Sum innskutt egenkapital		7 378 127	7 378 127
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Annen egenkapital	3	32 225 863	32 022 941
Sum opptjent egenkapital		32 225 863	32 022 941
Sum egenkapital	3	39 603 990	39 401 068
GJELD			
<i>Avsetning for forpliktelser</i>			
Pensjonsforpliktelser	8	18 425 675	17 520 948
Sum avsetning for forpliktelser		18 425 675	17 520 948
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld		2 028 177	753 265
Skyldige offentlige avgifter		4 334 367	3 582 905
Annen kortsiktig gjeld	5	26 140 757	28 091 962
Sum kortsiktig gjeld		32 503 301	32 428 131
Sum gjeld		50 928 976	49 949 079
Sum egenkapital og gjeld		90 532 967	89 350 148

NOTER TIL REGNSKAPET 2018

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk. Regnskapsprinsippene er beskrevet nedenfor.

A) DRIFTSINNEKTER OG KOSTNADER

Inntektene består i hovedsak av bevilgninger og prosjektinntekter. Tjenester inntektsføres etterhvert som de leveres. Mottatte betalinger som er knyttet til aktiviteter som ved årsskiftet foreløpig ikke er utført, balanseføres således som uopptjent inntekt og klassifiseres som annen kortsiktig gjeld.

Kostnader medtas etter sammenstillingsprinsippet, dvs. at kostnader medtas i samme periode som tilhørende inntekter inntektsføres.

B) OMLØPSMIDLER/KORTSIKTIG GJELD

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

C) ANLEGGSMIDLER/LANGSIKTIG GJELD

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Anleggsmidler som har begrenset økonomisk levetid, skal avskrives etter en fornuftig avskrivingsplan. Anleggsmidler skal nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes å ikke være forbigående. Nedskrivningen skal reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er tilstede. Gjeld vurderes til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

D) VALUTA

Pengeposter i utenlandsk valuta vurderes etter kursen ved regnskapsårets slutt.

E) SKATT

Da selskapet ikke har erverv til formål, er selskapet fritatt for skatteplikt ihht. til skattelovens § 2-32.

F) PENSJONER

Selskapet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Selskapets ordning tilfredsstiller lovens krav. Ansatte i selskapet har en pensjonsordning i Statens pensjonskasse (SPK). Ordningen er en ytelsesplan. Samlede forpliktelser er vurdert opp mot samlede pensjonsmidler i pensjonsordningen. De estimerte verdiene korrigeres hvert år i samsvar med beregning foretatt av aktuar. Periodisert arbeidsgiveravgift er klassifisert som en del av netto pensjonsforpliktelse. Arbeidsgiveravgiften beregnet av årets netto pensjonskostnad er kostnadsført sammen med pensjonskostnaden.

G) KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter indirekte metode. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

H) VESENTLIGE LEIEAVTALER

Selskapets leieavtaler regnes som operasjonelle leieavtaler, og leieutgiftene behandles som løpende driftskostnader.

NOTE 1 LØNNSKOSTNAD, ANTALL ANSATTE, GODTGJØRELSE, LÅN TIL ANSATTE MED MER.**Lønnskostnad**

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Lønn	43 105 664	41 747 917
Påløpte feriepenge	5 619 304	5 342 961
Arbeidsgiveravgift	6 912 708	6 675 162
Pensjonskostnader inkl. AFP	4 110 101	4 361 449
Andre ytelser	685 344	440 148
Sum	60 433 122	58 567 637

Gjennomsnittlig årsverk	92	90
-------------------------	----	----

Ytelser til ledende personer	LØNN	PENSJONS- KOSTNADER	ANNEN GODTGJØRELSE
Adm. direktør frem til 15.08.18	1 375 613	20 989	4 392
Adm. direktør fra 15.08.18	1 005 308	19 266	4 392
Styret	412 735		

Verken adm.direktør eller styret har rett på bonus, overskuddsdeling eller opsjoner, ei heller spesielle ytelser ved et eventuelt opphør av ansettelsesforholdet/vervet.

OTP

Selskapet er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon. Selskapets pensjonsordning tilfredsstiller kravene i denne lov.

Revisor

Kostnadsført honorar til revisor for 2018 utgjør kr 106 650,- eksl.mva.

Lovpålagt revisjon	96 500
Andre tjenester	10 150

Sum honorar til revisor	106 650
--------------------------------	----------------

NOTE 2 VARIGE DRIFTSMIDLER

<i>Beløp i NOK</i>	INVENTAR	IT-UTSTYR	SUM
Anskaffelseskost 01.01.	1 898 700	4 138 409	6 037 109
Tilgang	0	284 716	284 716
Anskaffelseskost 31.12.	1 898 700	4 423 125	6 321 825
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	-1 611 370	-3 617 602	-5 228 972
Balanseført verdi 31.12.	287 330	805 523	1 092 853
Årets avskrivninger	80 065	377 078	457 143
Økonomisk levetid	10 år	3 år	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	

NOTE 3 EGENKAPITAL

<i>Beløp i NOK</i>	AKSJEKAPITAL	OVERKURSFOND	ANNEN EK	SUM
Egenkapital 01.01.	5 000 000	2 378 127	32 022 941	39 401 068
Årsresultat			202 922	202 922
Egenkapital 31.12.	5 000 000	2 378 127	32 225 863	39 603 990

Aksjekapitalen består av 5 000 aksjer hver pålydende kr 1 000. Kunnskapsdepartementet eier 100 % av aksjene.

NOTE 4 BUNDNE SKATTETREKSMIDLER

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Bundne skattetrekkmidler	2 769 448	2 768 064

NOTE 5 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Skyldige feriepenger	5 074 773	5 342 961
Prosjektperiodiseringer	20 891 619	22 270 172
Annen kortsiktig gjeld	174 365	478 829
Sum	26 140 757	28 091 962

NOTE 6 FORSKUDDSBETALTE KOSTNADER

Selskapet har foretatt forskuddsbetaling av husleie som en form for finansiering av oppussing av nye lokaler som selskapet skal leie. Forskuddet resultatføres over leiekontraktens periode som er 15 år.

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Innbetalt forskudd ifm. oppussing	9 013 609	9 013 609
Tilbakeførte midler ubrukt ved oppussing	-256 677	-256 677
Mottatt tilskudd fra Norges forskningsråd	-7 500 000	-7 500 000
Netto	1 256 932	1 256 932
Andel husleie tidligere år	-1 080 1567	-938 738
Andel husleie i år	-70 709	-70 709
Forskuddsbetalt pr. 31.12.	106 067	176 776
Andre forskuddsbetalte driftskostnader	634 789	545 889
Totale forskuddsbetalte kostnader	740 856	722 665

NOTE 7 SPESIFIKASJON AV INNTEKTER

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Midler fra Norges forskningsråd	15 513 926	17 758 390
Midler fra departementer	20 975 000	17 210 000
Andre offentlige og private tilskudd	23 233 420	21 574 343
Prosjektmidler fra EU og andre internasjonale organisasjoner	7 659 162	12 371 638
Salgs- og oppdragsinntekter	5 587 516	3 472 562
Sum	72 969 024	72 386 933

NOTE 8 PENSJONSMIDLER

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Årets pensjonsopptjening	4 535 328	4 191 173
Effekt av årets planendringer	0	0
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	1 775 675	1 819 839
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-2 114 378	-1 787 021
Administrasjonskostnad	169 809	166 274
Netto pensjonskostnad før arbeidsgiveravgift	4 366 434	4 390 265
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnaden	615 667	619 027
Pensjonskostnad før resultatførte justeringer	4 982 101	5 009 292
Resultatført aktuarielt tap	243 960	350 260
Resultatført levealderjustering 1943-1953 årskull	0	0
Resultatført endring i pensjonsregulering til alderspensjonen	0	0
Resultatført pensjonskostnad	5 226 061	5 359 552

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Pensjonsforpliktelse pr 31.12.	81 234 570	74 362 731
Pensjonsmidler pr 31.12.	-52 442 476	-50 137 681
Arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	4 059 685	3 415 732
Netto pensjonsforpliktelse inklusiv arbeidsgiveravgift	32 851 779	27 640 782
Ikke resultatført aktuariell gevinst	-12 643 386	-8 869 268
Estimatavvik arbeidsgiveravgift	-1 782 718	-1 250 566
Balanseført pensjonsforpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	18 425 675	17 520 948

<i>Ved beregningen er følgende forutsetninger lagt til grunn:</i>	2018	2017
Diskonteringsrente	2,60 %	2,40 %
Avkastning pensjonsmidler	4,30 %	4,10 %
Lønnsvekst	2,75 %	2,50 %
Årlig forventet regulering av alderspensjon under utbetaling	1,75 %	1,50 %
Årlig forventet G-regulering	2,50 %	2,25 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Forventet gjenstående tjenestetid	12	11

NOTE 9 SPESIFIKASJON AV FORDRINGER OG GJELD

<i>Beløp i NOK</i>	2018	2017
Fordringer med forfall senere enn ett år	35 358	106 067
Langsiktig gjeld med forfall senere enn fem år	0	0
Sum	35 358	106 067

Bergen, 21. mars 2019

Styret i NSD - Norsk senter for forskningsdata AS



PETTER AASEN
Styreleder

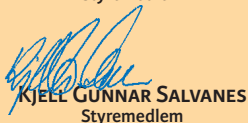


ELIN HAUGSGJERD ALLERN
Styremedlem

EVA STENSLAND
Styremedlem



TORSTEIN ARNE BYE
Styremedlem



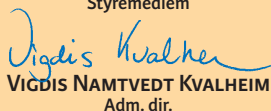
KJELL GUNNAR SALVANES
Styremedlem



OVE ANDERSEN
Styremedlem



GRY HEGE HENRIKSEN
Styremedlem



VIGDIS NAMTVEDT KVALHEIM
Adm. dir.

ORGANISASJONSKART

